

Ergenler İçin Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği Geliştirme: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Erdal KILINÇ*

Makale Geliş Tarihi:27/06/2023

Makale Kabul Tarihi:18/09/2023

DOI: 10.35675/befdergi.1320503

Öz

Bu çalışmada, ergenlerin kültürlerarası duyarlılık düzeyini geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçen bir ölçme aracı geliştirmek amaçlanmıştır. Bu amaçla açımlayıcı faktör analizi (AFA) için 675, doğrulayıcı faktör analizi (DFA) için 445 ve test tekrar test güvenirliliği için 73 olmak üzere toplam 1094 ortaokul öğrencisi çalışma grubunu oluşturmuştur. AFA uygulaması sonucunda 14 madde ve iki alt boyuttan oluşan yapının toplam varyansın %41.53'ünü açıkladığı tespit edilmiştir. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğe ait uyum iyiliği değerlerinin [$\chi^2/sd = 2.17$; RMSEA= .05; GFI = .95; AGFI = .93; CFI = .96; NFI= .95; IFI= .96; SRMR = .04] olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin güvenirlilik düzeyini tespit etmek için yapılan Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının .77, test tekrar test güvenirliliğinin .84 olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler, Ergenler İçin Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği'nin (EİKDÖ) ortaokul öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılık düzeyini tespit etmede geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Ergenler, kültürlerarası duyarlılık, ölçek geliştirme.

Developing Intercultural Sensitivity Scale for Adolescents: Validity and Reliability Study

Abstract

In this study, it was aimed to develop a measurement tool that measures the level of intercultural sensitivity of adolescents in a valid and reliable way. For this purpose, a total of 1094 secondary school students, 675 for exploratory factor analysis (EFA), 445 for confirmatory factor analysis (CFA), and 73 for test-retest reliability, constituted the study group. As a result of the EFA application, it was determined that the structure consisting of 14 items and two sub-dimensions explained 41.53% of the total variance. As a result of the confirmatory factor analysis, the goodness of fit values of the scale [$\chi^2/sd = 2.17$; RMSEA= .05; GFI = .95; AGFI = .93; CFI = .96; NFI = .95; IFI= .96; SRMR = .04]. The Cronbach alpha internal consistency coefficient, which was used to determine the reliability level of the scale, was found to be .77, and the test-retest reliability was found to be .84. These data show that the Intercultural Sensitivity Scale for Adolescents (ICSS) is a valid and reliable tool to determine the level of intercultural sensitivity of secondary school students.

Keywords: Adolescents, intercultural sensitivity, scale development.

*Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara, Türkiye, erdalkilinc27@gmail.com, ORCID: [0000-0001-9665-4241](https://orcid.org/0000-0001-9665-4241)

Kaynak Gösterme: Kılınç, E. (2024). Ergenler için kültürlerarası duyarlılık ölçeği geliştirme: Geçerlik ve güvenirlilik çalışması. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(41), 1508-1526.

Giriş

Günümüzde küreselleşmeye bağlı olarak göç alan ve göç veren ülke sayısındaki artış, beraberinde dünya üzerindeki göçmen sayısında kayda değer bir artış ortaya çıkmıştır. Dünya nüfusunda yaşanan bu hareketliliğe bağlı olarak birçok ülkede geçmişte benzeri görülmemiş bir demografik, sosyal ve kültürel çeşitlilik ortaya çıkmıştır (Valesco, 2023; Zhang & Han, 2019). İnsanlar arasındaki bu etkileşim beraberinde kültürel farklılıkların sosyal yaşam içerisinde daha fazla hissedilmesine sebebiyet vermiş ve birçok insan farklı kültürden insanlarla iletişim kurabilmek için yeni yetenekler geliştirmek zorunda kalmıştır (Fantini, 2009).

Kültürel farklılıkları anlama, kabul etme ve kültürel farklılıklara sahip bireylerle etkin işbirliği ve iletişim kurmayı içeren kültürlerarası duyarlılık kavramı (Bhawuk & Brislin, 1992; Braskamp vd., 2012; Chen, 1997; Fantini, 2009; Foronda, 2008; Garcia, 1995; Merrill vd., 2012) daha çok farklı kültürler arasındaki etkileşim için kullanılan bir kavram olmakla beraber bu kavramın aynı kültür içindeki alt kültürleri de kapsayan daha geniş bir anlamı vardır (Hammer vd., 2003). Bu nedenle kültürlerarası duyarlılık, önceleri göçe bağlı uyumun bir sonucu olarak farklı kültürel çevrelere uyumu ifade ederken, kültürel çeşitliliğin arttığı günümüzde aynı toplumda bireysel ve toplumsal uyumun sağlanması, birlikte yaşamın kolaylaştırılması amacıyla da önemsenmektedir (Meydanlıoğlu vd., 2015, Pusch, 2004).

Alanyazın incelendiğinde kültürlerarası duyarlılık konusunda kavramsal olarak farklı kullanımların olduğu görülmektedir (Deardorff, 2006). Fantini (2009), yaptığı alanyazın taramasında kültürlerarası duyarlılık, çok kültürlülük, uluslararası iletişim, kültürel zekâ, kültürlerarası farkındalık, kültürlerarası uyum gibi kavramların aynı amaçla kullanıldığını tespit etmiştir. Bu araştırmada kavramsal olarak kültürlerarası duyarlılık ifadesi kullanılacaktır.

Kültürlerarası duyarlılığa ilişkin tanımlamalar incelendiğinde alanyazında bu konuda da fikir birliğinin olmadığı görülmektedir. Bennett (1991) kültürlerarası duyarlılığın gelişimsel boyutunu ön plana çıkararak bireyin farklı kültürlerle teması ile gelişen bir kavram olduğunu belirtmiş, Bhawuk ve Brislin (1992) ise kültürel duyarlılığı bir kişilik özelliği olarak ele almış ve bireyin farklı kültürden insanların yaşam biçimlerine, düşünce ve davranışlarına karşı açık fikirli olması üzerinde durmuştur. Chen ve Starosta (1997) kültürlerarası duyarlılığı, kültürlerarası yetkinlik kavramının bir bileşeni olarak ele alarak kültürlerarası yetkinliği yüksek bireylerin farklı kültürlerle daha kolay uyum sağlayabildiklerini, farklı kültürlerden bireylerle daha kolay iletişime geçebildiğini ve kültürel farklılıklara daha çok saygı gösterdiklerini kabul eder. Bu kuramcılara göre kültürel yetkinliğin duyuşsal boyutunu ise kültürlerarası duyarlılık oluşturmaktadır. Chen (1997) kültürlerarası duyarlılığı bireyin kültürel farklılıkları anlama, saygı gösterme, kabul etme ve uygun etkileşim yeteneği olarak tanımlamıştır. Hammer ve arkadaşları (2003) ise kültürlerarası duyarlılığı, bireyin yaşantısal olarak kültürel farklılıkları ayırt etme becerisi olarak açıklarken Tarchi vd. (2019), kültürlerarası duyarlılığı bir yaşam

becerisi olarak ele alıp bireylere kültürel farklılıkları deneyimleyebilecek imkânların sunulması geliştirilebileceğini kabul eder. Zhu (2011), kültürlerarası duyarlılığı, bireyin kültürel farklılıkların ayırıcılığı ve bu farklılıklara ilişkin olumlu kabule sahip olması olarak tanımlamıştır.

Kültürlerarası duyarlılık kavramını açıklamak üzere geliştirilen kuramlar incelendiğinde ise göze çarpan kuramlardan biri Milton J. Bennett'in kuramıdır. Bennett (1986; 1993)'in kültürlerarası duyarlılık gelişim modelinde bireyin, kendi kültüründen farklı kültürlerle temas etmesi sonucunda inkâr, savunma, indirgeme, kabullenme, uyum ve bütünleşme aşamalarından oluşan bir gelişimsel süreç içerisinde gelişerek farklı kültürlerle karşı daha esnek, daha kabul edici ve daha uyumlu bir seviyeye erişeceğini iddia eder. Bu süreçte birey kendi kültüründen farklı kültürlerin varlığını kabul eder ve daha geniş bir bakış açısı ile kültürel farklılıkları değerlendirir. Kültürlerarası duyarlılığın gelişimi için en önemli husus bireyin farklı kültürlerle temas etmesidir. Farklı kültürlerle temas sonucunda bireyin kültürel davranışlarını sorgulamaya başlaması ve alternatif kültürel davranışların farkına varması beklenir (Bennett, 1991; Bennett & Bennett, 2001). Bennett'in kuramı yaşantı, bireysel bakış açısı, kişisel anlamlandırma üzerine kurulu olduğu için bilişsel yapılandırmacı bir kuram olarak kabul edilebilir.

Chen ve Starosta (1997) ise kültürlerarası duyarlılığı, kültürlerarası iletişim yetkinliği ile bağlantılı olarak ele alarak iletişim yetkinliğinin duyuşsal, bilişsel ve davranış boyutuna karşılık gelen kültürlerarası duyarlılık, kültürlerarası farkındalık ve kültürlerarası yetkinlik kavramlarını ileri sürmüşlerdir. Bu araştırmacılara göre kültürlerarası iletişim yetkinliğinin duyuşsal bileşeni kültürlerarası duyarlılık kavramıdır. Kültürlerarası duyarlılığı bireyin kültürlerarası etkileşim öncesinde, sırasında ve sonrasında olumlu duyuşsal tepkiler vermesi ve alması, kültürel farklılıklara saygı göstermesi olarak açıklanmıştır. Chen ve Starosta (1997) ortaya koydukları modelde kültürlerarası duyarlılığı, benlik kavramı, açık fikirlilik, yargılayıcı olmama ve sosyal rahatlık kavramlarının bütünü olarak ele almıştır.

Deardorff (2004; 2006; 2009) tarafından geliştirilen kültürlerarası yetkinlik süreç modeli ise kültürlerarası çeşitli öğeler arasında meydana gelen hareket ve süreç yöneliminin ana hatlarını çizerek kültürlerarası yetkinliğin yapısını ortaya koyar. Bu model, bireysel düzeyden kültürlerarası etkileşime geçişi ifade eder. Deardorff modelini, bilgi ve anlama, içsel çıktılar, dışsal çıktılar ve tutumlar olmak üzere dört bileşen arasındaki döngü üzerine kurgulamıştır. Bilgi ve anlama aşamasında kültürel öz farkındalık, derin kültürel bilgilere ilişkin öğrenmeler, gözlemler ve değerlendirmeler yer alır. Bir sonraki aşama olan içsel çıktı aşamasında farklı kültürlerin varlığına ilişkin olumlu bir bakış açısının gelişmesi ve uyumu yer alırken dışsal çıktı aşamasında kültürlerarası etkileşim durumu uygun iletişim ve davranışlara sahip olmak yer alır. Son ve en önemli olan tutum aşaması ise diğer kültürlerle değer verme, saygı duyma, açık olma ve öğrenme istekliliğini içerir. Bu modelde farklı aşamalar arasında geçiş mümkün olmakla birlikte kültürlerarası

duyarlılığın uygunluk ve etkililik derecesi, tüm döngünün tamamlanmasına bağlı olduğu kabul edilir. Sonuç olarak Deardorff'un modeli bir süreç modeli olup kültürlerarası yetkinlik geliştirmeyi amaçladığı söylenebilir.

Yukarıdaki tanımlamalar ve modeller incelendiğinde kültürlerarası duyarlılığın, kültürler arasındaki farklılıkları anlamayı, bu farklılıklara saygı duymayı içeren duyuşsal ve bilişsel yönleri ağır basan ve geliştirilebilecek bir beceri olduğu söylenebilir. Bu açıdan çocuk ve ergenlerin gelişim sürecinde kültürlerarası duyarlılık düzeylerinin erken dönemde tespit edilmesi ve uygun müdahalelerde bulunulması oldukça önemlidir. Ancak bunun için erken yaşlarda kültürlerarası duyarlılık düzeyinin ölçülmesi gerekmektedir. 7 bölge, 81 şehir ile farklı kültürel özelliklere sahip bir ülke olan ve 2011 yılında başlayan Suriye krizi sebebiyle 19/04/2023 tarihi itibarıyla 3.366.185 geçici koruma statüsünde bireyin ikamet ettiği (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023) Türkiye'de kültürlerarası duyarlılığı ölçmek için geliştirilen veya uyarlanan ölçme araçları incelendiğinde Chen ve Starosta (2000) tarafından yetişkinler için geliştirilen Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği'nin Bulduk vd. tarafından 2010 yılında, Üstün tarafından 2011 yılında, Bahar Özvarış vd. tarafından ise 2022 yılında farklı üniversite öğrencilerinden toplanan veriler ile uyarlama çalışmaları yaptıkları görülmektedir. Ayrıca Yıldırım ve Çağlayan (2022), Braskamp vd. (2012) tarafından geliştirilen küresel bakış açısını merkeze alan Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ile Aliyev (2011) tarafından geliştirilen Kültürlenme Ölçeği'nin yine üniversite öğrencilerine yönelik olduğu tespit edilmiştir. Alanyazında Türkiye'de geliştirilmiş kültürlerarası duyarlılığı ölçen özgün bir ölçme aracına rastlanılmadığı gibi mevcut ölçme aracı sayısının da yetersiz olduğu, farklı yaş gruplarına hitap etmedikleri görülmüştür. Nitekim Türkiye'de ikamet eden 0-18 yaş arası geçici koruma statüsündeki Suriyeli sayısının 1.622.522 olması (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023), bu çocuk ve ergenlerin Türk öğrenciler ile aynı eğitim kurumlarında öğrenim gördükleri göz önüne alındığında ergenlerin kültürlerarası duyarlılık düzeyini ölçen bir ölçme aracı ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak bu araştırmanın amacı kültürlerarası duyarlılığın gelişimsel boyutunu ön plana çıkaran kuramcıların görüşlerinden hareketle kültüre açıklık ve saygı boyutlarını içeren, özellikle erken yaşlarda farklı kültürlerle temasta bulunan ergenlerin kültürlerarası duyarlılık düzeylerini tespit etmek için kullanılacak bir kültürlerarası duyarlılık ölçeği geliştirmektir.

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın çalışma grubu, ölçeğin geliştirilmesi, verilerin toplanması ve analizi hakkında bilgiler sunulmuştur.

Çalışma Grubu

Bu çalışmada farklı kültürlerden ergenlere ulaşabilmek için amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda çalışma grubu, Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde farklı

sosyoekonomik gelir seviyesi ile farklı kültürlere sahip ailelerin ikamet ettiği bölgelerde bulunan ve geçici koruma statüsünde öğrencisi olan ortaokullardaki öğrencilerden oluşturulmuştur. Bu amaçla belirlenen 4 ortaokulda random küme örnekleme yöntemi ile 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeyinde ikişer şube belirlenmiş, bu şubelerde öğrenim gören 675 öğrenciden alınan veriler ile açılımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Aynı yöntemle aynı okulların, her sınıf seviyesinde farklı şubelerinde öğrenim gören 445 öğrenciden alınan veriler ile doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin test tekrar test güvenilirliğini hesaplamak için yine aynı okullarda öğrenim gören ve daha önce ölçek uygulanmamış 73 öğrenciden oluşan bir çalışma grubu belirlenmiştir. Her üç çalışma grubuna ait bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.
Çalışma Grubuna Ait Bilgiler

Sınıf Düzeyi	AFA Çalışma Grubu				DFA Çalışma Grubu				TTT Güvenirliği Çalışma Grubu			
	Cinsiyet		Toplam	%	Cinsiyet		Toplam	%	Cinsiyet		Toplam	%
	Kız	Erkek			Kız	Erkek			Kız	Erkek		
5. Sınıf	88	85	173	25.63	50	65	115	25.84	11	10	21	28.77
6. Sınıf	80	88	168	24.89	51	55	106	23.82	9	9	18	24.66
7. Sınıf	79	92	171	25.33	63	51	114	25.61	8	10	18	24.66
8. Sınıf	75	88	163	24.15	57	53	110	24.73	7	9	16	21.91
Toplam	322	353	675	100	221	224	445	100	35	38	73	100

Ergenler İçin Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği'nin (EİKDÖ) Geliştirilmesi

Ölçek geliştirme sürecinde öncelikle kültürlerarası duyarlılık konusunda alanyazın incelenmiş, Millî Eğitim Bakanlığı ilkökul, ortaokul ve lise ders kitaplarında kültür kavramının nasıl ele alındığı incelenmiştir. İlkokul 4. sınıf ile ortaokul 5. sınıfa devam eden iki farklı öğrenci grubu ile kültür kavramının kendileri için ne ifade ettiği üzerine grup görüşmeleri yapılmıştır. Ardından ülkemizde farklı yaş grupları için kullanılan kültürlerarası duyarlılık ölçekleri (Bahar Özvarış vd., 2022; Bulduk vd.,2010; Üstün, 2011; Yıldırım & Çağlayan, 2022) incelenmiştir. Öğrenci görüşleri, alanyazın, ders kitapları ve mevcut ölçekler incelendikten sonra 42 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Hazırlanan maddeler daha önce ölçek geliştirme sürecinde yer almış 3 psikolojik danışma ve rehberlik, 1 ölçme ve değerlendirme alan akademisyeni, ortaokulda görev yapan 2 psikolojik danışman, rehberlik ve araştırma merkezinde görev yapan 1 psikolojik danışmanın uzman görüşüne sunulmuştur. Uzmanlar her maddeyi ‘uygun’, ‘kısmen uygun’ veya ‘hiç uygun değil’ seçeneklerinden birini işaretleyerek değerlendirmiş ve varsa önerilerini belirtmiştir. Uzman görüşlerinden sonra madde havuzundan 2 madde çıkarılmış, 12 maddede de düzeltme yapılmıştır. Bu düzeltmelerden sonra maddeler, ortaokulda görev yapan iki Türkçe öğretmeni tarafından imla, yazım, anlaşılabilirlik ve öğrenci seviyesine uygunluk açısından incelenmiştir. Bir sonraki aşamada hazırlanan maddelerin farklı sınıf seviyelerinde

yer alan, Türk ve geçici koruma statüsündeki 10 kişilik bir öğrenci grubunda pilot uygulaması yapılarak her maddeye ilişkin öğrenci değerlendirmeleri alınmıştır. Öğrenci değerlendirmelerine göre 16 maddede düzeltme yapılmış ve maddelerin anlaşılır olduğu bilgisi alınmıştır. Ayrıca araştırma öncesinde Gaziantep Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulundan araştırmanın etik uygunluk onayı alınmıştır.

Verilerin Toplanması

Gaziantep Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulundan alınan etik kurul onayı ve Gaziantep Valiliği'nden alınan araştırma izni doğrultusunda araştırma verileri Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde çalışma grubunda yer alan ortaokulların 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinden toplanmıştır. Ölçeğe ait deneme formları her üç veri toplama işlemi için de basılı form şeklinde sınıf ortamında öğrencilere dağıtılmış, verilerin hangi amaçla kullanılacağı, kişisel verilerin paylaşılmayacağı, araştırmaya katılımın gönüllülüğü ve araştırma hakkında nasıl bilgi alacakları konusunda uygulayıcı tarafından öğrencilere bilgi verilmiştir. Öğrencilere, ölçek maddelerinin doğru veya yanlış cevabının olmadığı, maddeleri okuduktan sonra kendilerine en uygun gelen seçeneği işaretlemeleri açıklanmıştır. Ayrıca öğrencilere maddelere verdikleri cevapların gizli kalacağı, not vb. amaçla kullanılmayacağı ifade edilmiş ve maddelere samimi cevaplar vermeleri istenmiştir. Ölçek uygulaması ilk uygulamada yaklaşık 25 dakika, daha sonraki uygulamalarda ise yaklaşık 10 dakika sürmüştür. Ayrıca üçüncü uygulamada ölçeğin test tekrar test güvenilirliğini hesaplamak için 73 kişilik öğrenci grubuna ölçek formuna rumuz koymaları istenmiş ve 28 gün arayla ölçek iki kez aynı öğrencilere uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışma verileri üzerinde açımlayıcı faktör analizi, korelasyon ve güvenilirlik hesaplaması SPSS 25.0 programıyla, doğrulayıcı faktör analizi ise LISREL programı aracılığı ile hesaplanmıştır. Analiz işlemlerinden önce verilerde kayıp veri, uç değer, normallik ve çoklu bağlantı sorunu olup olmadığı incelenmiş, gerekli ayıklamalar yapılmıştır.

Bulgular ve Yorum

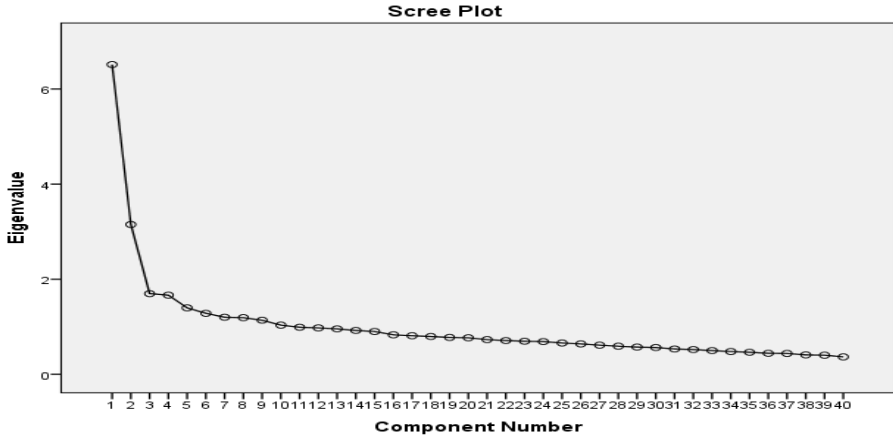
Bu bölümde araştırmaya konu ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğini tespit etmek için yapılan analizler hakkında bilgi sunulmuştur.

Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA)

AFA öncesinde toplanan veri setinde aşırı uç değer gösteren, sistematik kodlama yapılan veya boş bırakılan maddenin bulunduğu 8 veri ayıklanmıştır. Daha sonra veri setinin normal dağılım gösterip göstermediğini tespit etmek için Skewness (.251) ve Kurtosis (-.215) değerlerine bakılmış ve elde edilen değer -1 ile 1 arasında olduğu için

veri setinin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir (Can, 2019; Leech, vd., 2005). Verilerin çoklu bağlantı sorunu korelasyon değerinden hareketle incelenmiş olup maddeler arasındaki korelasyon değerinin .80 altında kaldığı, bu değerden hareketle verilerin çoklu bağlantı sorunu taşımadıkları tespit edilmiştir (Kline, 2005). Verilerin AFA'ya uygun olup olmadığını tespit etmek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı hesaplanmış ve .86 değeri elde edilmiştir. Büyüköztürk (2010), AFA uygulanabilmesi için KMO değerinin .60 ve üzeri olması gerektiğini, Tavşancıl (2002) ve Field (2009) ise KMO değerinin .50 üstünde bir değer olması gerektiği göz önüne alındığında AFA uygulaması için veri setinin yeterli büyüklükte bir KMO değerine sahip olduğu söylenebilir. Ayrıca Büyüköztürk (2010) AFA uygulanabilmesi için veri setine ait Bartlett's testinin anlamlı çıkması gerektiğini belirtmiş, bu amaçla yapılan Bartlett's testinin de anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\chi^2=5603.37$; $p<.01$). Bu değerlerden hareketle veri setinin AFA uygulanması için uygun olduğu kabul edilmiştir.

EİKDÖ'ye ait veri seti üzerinde yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda faktör öz değerleri için kabul edilen alt sınır olan 1'in üzerinde (Büyüköztürk, 2010; Can, 2019) değer alan 10 faktör tespit edilmiştir. Pallant (2016), AFA sonucunda ölçeklerde kullanılacak faktör sayısını belirlemek için Catell yamaç testi kullanılmasını ve test sonucunda elde edilen öz değer grafiğinin yatay olmaya başladığı yerin faktör sayısı olarak alınması gerektiğini kabul eder. Bu amaçla oluşturulan öz değer grafiği Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1. EİKDÖ öz değer grafiği.

Şekil 1 incelendiğinde öz değer grafiğindeki eğimin yatay olmaya başladığı noktadan hareketle iki faktör üzerinde işlem yapılmasına karar verilmiştir. Faktör analizi sonucunda ilk faktör etrafından toplanan yığılmayı azaltmak ve yorumlamayı kolaylaştırmak için döndürme işlemine ihtiyaç duyulur (Can, 2019). Büyüköztürk (2002) araştırma sonuçlarının genellenebilirliği ön planda ise dik döndürme

yapılmasını, Tavşancıl (2002) ise bu amaçla en çok tercih edilen tekniğin varimax olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle elde edilen veriler üzerinde varimax dik döndürme tekniği kullanılarak faktör özellikleri tespit edilmiştir.

Bu çalışma kapsamında maddelerin faktör yük değerleri alt sınırı olarak Can, (2019), Tabachnick ve Fidell (2015) tarafından kabul edilen .45 değeri, eşik değer olarak kabul edilmiştir. Ayrıca binişik madde tespit yapılırken Can (2019) tarafından belirtilen .15 değeri üst sınır değeri olarak kullanılmıştır. Bu iki değer esas alınarak faktör yük değerleri .45'in altında olan maddeler ile iki faktördeki yük değeri farkı .15'in üstünde olan 23 madde (2, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 20, 26, 27, 28, 32, 33, 35, 36, 37, 38) ölçek formundan çıkarılmıştır. Bu maddeler çıkarılırken binişik maddelerden başlanarak daha sonra faktör yük değerleri en düşük olan maddeler tek tek çıkarılmıştır. Bu kapsamda binişiklik düzeyi .15'in üstünde olan 2 madde ile faktör yük değeri .45'in altında olan 21 madde ölçme aracı formundan çıkarılmıştır. Ardından ölçeğin 17 maddelik formu üzerinde yeniden AFA yapılmış ve elde edilen değer sonucunda uzman görüşünden hareketle 3 madde (4,18 ve 19) buldukları alt boyutla uyumlu olmadıkları için ölçek formundan çıkarılmıştır. 2 alt boyutta yer alan 14 maddenin döndürme sonrası faktör yük değerleri, ortak faktör varyansları ve madde toplam test korelasyon değerleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2.

Madde Faktör Yük Değerleri, Ortak Faktör Varyansları ve Madde Toplam Test Korelasyonları

		F1	F2	OFV	MTK
KÜLTÜRE AÇIKLIK					
23	Farklı kültürlerin gelenek ve göreneklerini merak ederim.	.68		.65	.58
22	Farklı kültürleri tanımak hoşuma gider.	.67		.61	.55
24	Farklı kültüre özgü çocuk oyunlarını öğrenmek isterim.	.62		.58	.53
1	Farklı kültürden insanlarla konuşmaktan mutlu olurum.	.62		.53	.49
25	Farklı kültürdeki insanların hayat hikâyelerini dinlemek hoşuma gider.	.59		.58	.53
3	Farklı kültüre sahip insanlarla zaman geçirmekten hoşlanırım.	.58		.50	.45
21	İnsanların kültürlerinin farklı olması arkadaş olmalarına engel değildir.	.56		.53	.49
14	Farklı kültürden insanlarla iletişime geçerken onların kültürel özelliklerini öğrenmeye çalışırım.	.55		.50	.47
34	Toplumda farklı kültürlere sahip insanların olmasından memnunum.	.50		.49	.45
SAYGI					
30	Farklı kültürden insanların görüşlerini kabul etmem.		.74	.59	.53
31	Farklı kültürden insanların düşüncelerini önemsemem.		.73	.61	.48
29	Arkadaş ortamında farklı kültürden insanların olmasından rahatsız olurum.		.69	.57	.48

39	Farklı kültürden insanların varlığından rahatsız olurum.	.68	.56	.49
40	Farklı kültürden insanların kültüre özgü davranışlarından rahatsız olurum.	.65	.57	.43

*p<.01

Tablo 2 incelendiğinde EİKDÖ'nün "Kültüre Açıklık" alt boyutunun madde faktör yük değerlerinin .50 ile .68 arasında, "Saygı" alt boyutunun madde faktör yük değerlerinin ise .65 ile .74 arasında değiştiği; ölçek maddelerinin ortak faktör varyanslarının .49 ile .65 arasında; madde toplam test korelasyonunun ise .43 ile .58 arasında değer aldığı görülmektedir.

EİKDÖ alt boyutları arasında çoklu bağlantı sorunu olup olmadığını ortaya çıkarmak için yapılan korelasyon analizi değerleri Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3.

EİKDÖ ve Alt Boyutlarına Ait Korelasyon, Ortalama ve Standart Sapma Değerler.

	Alt boyutlar arasındaki korelasyon		Alt boyutların ölçeğin geneli ile korelasyonu
	1	2	
1. Kültüre açıklık			.84*
2. Saygı	.20*		.69*
\bar{X}	32.13	16.84	
Ss	7.20	5.26	

*p<.01

Tablo 3 incelendiğinde EİKDÖ alt boyutlar arasında yapılan korelasyon analizinde .20 (p<.01) değeri elde edilmiştir. Kline (2005) alt boyutlar arasında çoklu bağlantı sorunu olabilmesi için elde edilen korelasyon değerinin .85 üzerinde olması gerektiğini, Tabachnick ve Fidell (2015) ise bu değer .90 ve üzeri olması halinde çoklu bağlantı sorunu olabileceğini ifade eder. Bu değerler ile kıyaslandığında EİKDÖ'nün alt boyutları arasında elde edilen korelasyon değerinin çoklu bağlantı sorunu taşımadığı söylenebilir. Ayrıca ölçeğin alt boyutlarının ölçeğin tamamı ile olan korelasyonu incelendiğinde birinci alt boyut için değer .84, ikinci alt boyut için değer .69 düzeyinde anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

EİKDÖ ve alt boyutlarına ilişkin öz değer ve açıkladıkları varyans değerleri Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4.

Ölçeğe Ait Öz Değer ve Açıklanan Varyans Yüzdeleri

	Öz değer	Açıklanan varyans (%)
1. Kültüre açıklık	3.58	25.62
2. Saygı	2.22	15.91
EİKDÖ (Toplam)		41.53

Tablo 4'te incelendiğinde "Kültüre Açıklık" alt boyutunun öz değerinin 3.58, açıkladığı varyans değerinin %25.62 olduğu, "Saygı" alt boyutunun ise öz değerinin 2.22, açıkladığı varyans değerinin %15.91 olduğu, her iki alt boyutun birlikte

açıkladığı varyans değerinin ise %41.53 olduğu görülmektedir. Tavşancıl (2002) sosyal bilimlerde kullanılan tutum ölçeklerinde açıklanan varyansın %40 ile %60 arasında olmasının, Büyükoztürk (2010) ise çok boyutlu ölçeklerin açıklanan varyans değerinin %30'dan daha yüksek olması gerektiğini kabul eder. Bu değerlere göre EİKDÖ'nün açıkladığı varyans değerinin kabul sınırları içerisinde olduğu söylenebilir.

Doğrulatory Faktör Analizi (DFA)

Bu aşamada ölçeğin yapı geçerliği hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak için doğrulatory faktör analizi yapılmıştır. DFA daha önceden oluşturulmuş bir yapının elde edilen yeni veriler üzerinde ne kadar doğrulanabildiği hakkında bilgi verir (Byrne, 2010; Kline, 2005; Meydan & Şeşen, 2011; Ullman, 2001). Bu amaçla AFA sonucunda elde edilen 14 maddelik 2 faktörlü yapı, farklı bir çalışma grubu üzerinde sınanmıştır. Çalışma grubu için belirlenen ortaokulların farklı sınıf ve şubelerinde öğrenim gören toplam 445 öğrenciden alınan verilerde aşırı uç değer gösteren, sistematik kodlama yapılan veya boş bırakılan maddenin bulunduğu 9 veri ayıklanmıştır. Veri setine ait çarpıklık değeri Skewness (-.547) ve basıklık düzeyini belirleyen Kurtosis (-.173) değerine bakılmış ve elde edilen değerler -1 ile 1 arasında olduğu için dağılımda ortalama çarpıtıcı değerlerin olmadığı ve normal dağılım gösterdiği kabul edilmiş (Can, 2019; Leech vd., 2005) ve elde edilen verilerin DFA uygulaması için uygun olduğu tespit edilmiştir. DFA sonucunda elde edilen uyum iyiliği değerleri ile alanyazında kullanılan kabul edilebilir sınırlar Tablo 5'te sunulmuştur.

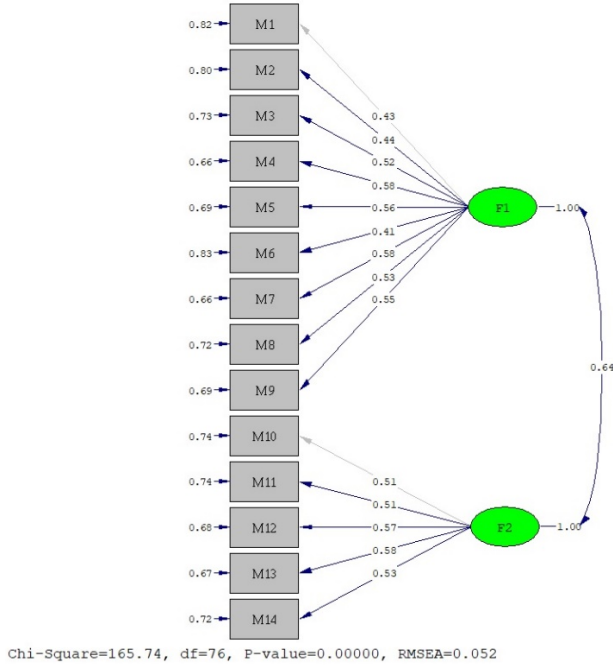
Tablo 5.

Uyum İyiliği İndeksleri, Kabul Değerleri ve DFA Sonucunda Elde Edilen Değerler

İndeks	Mükemmel Uyum*	İyi Uyum*	DFA Değeri
χ^2 /sd	≤ 3	≤ 5	2.17
RMSEA	≤ 0.05	≤ 0.08	.05
GFI	≥ 0.95	≥ 0.90	.95
AGFI	≥ 0.95	≥ 0.90	.93
CFI	≥ 0.95	≥ 0.90	.96
NFI	≥ 0.95	≥ 0.90	.95
IFI	≥ 0.95	≥ 0.90	.96
SRMR	≤ 0.05	≤ 0.08	.04

*Kaynaklar: (Kline, 2011; Can, 2019; Çoklu vd., 2018; Tabachnick & Fidell 2015)

Tablo 5'te görüldüğü üzere ölçeğe ait uyum iyiliği değerleri [$\chi^2/sd = 2.17$; RMSEA= .05; GFI = .95; AGFI = .93; CFI = .96; NFI= .95; IFI= .96; SRMR = .04] olarak tespit edilmiştir. Bu değerler incelendiğinde AGFI değerinin iyi uyum, diğer değerlerin mükemmel uyum değerine sahip oldukları görülmektedir. Ölçeğe ait DFA diyagramı Şekil 2'de sunulmuştur.

Şekil 2. DFA sonucu standardize edilmiş madde faktör yükleri ve alt boyutlar arasındaki ilişki diyagramı.

Şekil 2 incelendiğinde Kültüre Açıklık alt boyutundaki maddelerin faktör yüklerinin .41 ile .58 arasında, Saygı alt boyutundaki maddelerin faktör yüklerinin .51 ile .58 arasında değer aldığı ve tüm maddelerin modele anlamlı katkı sağladığı görülmektedir ($p < .01$).

Ölçeğin Güvenirliği

EİKDÖ'nün iç tutarlılık ve kararlılık anlamında güvenirliliği hesaplanmıştır. Ölçeğe ait iç tutarlılık katsayısı Cronbach alfa yöntemi ile hesaplanmış olup 'Kültüre Açıklık' alt boyutu için .78, 'Saygı' alt boyutu için .75, ölçeğin tamamı için ise .77 değeri elde edilmiştir. Kararlılık anlamında güvenirlilik katsayısı hesaplamak için test tekrar test yöntem kullanılmıştır. Ölçek, 28 gün ara ile 73 öğrenciye uygulanmış elde edilen veriler üzerinde kararlılık katsayısı 'Kültüre Açıklık' alt boyutu için .90, 'Saygı' alt boyutu için .88 ve ölçeğin tamamı için .84 olarak tespit edilmiştir. Sosyal bilimlerde kullanılan ölçme araçları için .70 ve üzeri güvenirlilik değerleri ölçme araçlarının güvenilir ölçmeler yaptığını gösterdiği (Büyüköztürk, 2010; Tezbaşaran, 1996) göz önüne alındığında ölçeğin yeterli düzeyde güvenilir ölçmeler yaptığını söylenebilir.

Her ne kadar ölçek geliştirme sürecinde ölçeğin hedef grubunda yer alan ortaokul öğrencileri ile bir alt yaş grubunda bulunan ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin kültür

kavramı hakkındaki hazırbulunmuşluk düzeyleri ve ders kitap içerikleri incelenmişse de ölçme aracının güvenilirliğinin ölçtüğü özelliği ne derece doğru ölçtüğü ile ilgili olduğu (Büyüköztürk, 2010) göz önüne alınarak ölçek yönergesine kültür kavramını açıklayan bir tanım eklenmiştir. Ayrıca ölçme aracının yönergesi ve maddelerinin açık ve anlaşılır olması, ölçme aracının güvenilirliğini arttıran bir özelliktir (Demircioğlu, 2007; Kan, 2006). Yönergede belirtilen bu tanımlama ile ölçme aracında sıklıkla kullanılan kültür kavramının uygulayıcılar açısından açık ve anlaşılır olması amaçlanmıştır.

EİKDÖ'nün Puanlanması

14 maddeden oluşan EİKDÖ beşli likert tipindedir. Ölçek maddeleri '(1) kesinlikle katılmıyorum, (2) katılmıyorum, (3) kısmen katılıyorum, (4) katılıyorum, (5) kesinlikle katılıyorum' şeklinde puanlanmaktadır. 1, 3, 5, 7, 10, 11, 12, 13 ve 14 maddeler Kültüre Açıklık alt boyutunu, 2, 4, 6, 8 ve 9 maddeler ise Saygı alt boyutunu oluşturmaktadır. Ayrıca 2, 4, 6, 8 ve 9 maddeler ters puanlamaya sahiptir. Kültüre Açıklık alt boyutunda alınabilecek en düşük puan 9, en yüksek puan 45; Saygı alt boyutunda ise alınabilecek en düşük puan 5, en yüksek puan 25'tir. Ölçeğin tamamından alınabilecek en düşük puan 14, en yüksek puan 70'tir. Ölçek puanları için bir kesme puan olmayıp, ölçekte alınan puanlar arttıkça bireyin kültürlerarası duyarlılık düzeyinin arttığı, alınan puanlar düştükçe kültürlerarası duyarlılık düzeyinin azaldığı kabul edilmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma, ergenlerin kültürlerarası duyarlılık düzeyini geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçecek bir ölçme aracı geliştirmeyi amaçlamıştır. Bu amaçla alanyazın incelemesi, Millî Eğitim Bakanlığı ilkokul 4. sınıf ve ortaokul ders kitaplarında kültür kavramının nasıl ele alındığı, hedef grup öğrencileri ile görüşmeler ve farklı yaş grupları için geliştirilmiş aynı amaca dönük ölçek maddeleri incelenerek 42 maddelik madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzundaki maddeler 3 psikolojik danışma ve rehberlik, 1 ölçme ve değerlendirme alan akademisyeni, 3 saha çalışanı psikolojik danışmanın uzman görüşüne sunulmuştur. Uzmanlar değerlendirme yaparken her maddeyi 'uygun', 'kısmen uygun' veya 'hiç uygun değil' seçeneklerinden birini işaretleyerek değerlendirmiş ve varsa önerilerini belirtmiştir. Uzman görüşlerinin akabinde gerekli düzeltmeler yapılarak madde havuzu 40 maddeye indirgenmiş ve daha sonra maddeler iki Türkçe öğretmeni tarafından imla, yazım, anlaşılabilirlik ve öğrenci seviyesine uygunluk açısından incelenmiştir. Son olarak farklı sınıf seviyelerinde yer alan farklı kültüre sahip 10 kişilik bir öğrenci grubunda pilot uygulama yapılarak her maddeye ilişkin öğrenci değerlendirmeleri alınarak deneme uygulaması öncesinde maddelerin son hali verilmiştir.

Ortaokul 5,6,7 ve 8. sınıflarında öğrenim gören 675 öğrenciden alınan veriler üzerinde yapılan AFA sonucunda ortaya çıkan yamaç grafiğinden hareketle ölçeğin

iki faktörlü bir yapıda olabileceği görülmüştür. AFA sonucundan hareketle toplam 23 madde birden fazla alt boyutta benzer faktör yüklerine sahip olması veya açıkladıkları varyans değerlerinin düşük olması nedeniyle ölçekten çıkarılmıştır. Ardından ölçek maddeleri ait oldukları alt boyutlar ile uyumlu olup olmadıkları açısından tekrar uzman görüşüne sunulmuş ve 3 madde buldukları alt boyut ile uyumlu olmadıkları için ölçek formundan çıkarılmıştır. Bu aşamada elde edilen 14 maddeli ve iki faktörlü yapının toplam varyansın %41.53'ünü açıkladığı tespit edilmiştir. Bu oran, sosyal bilimlerde kullanılan ölçeklerde aranan açıklanan varyans düzeyinin kabul sınırları içerisinde yer almaktadır (Büyüköztürk, 2010; Tavşancıl, 2002). Ölçeğin 9 maddelik birinci faktörü 'Farklı kültüre sahip insanlarla zaman geçirmekten hoşlanırım', 'Farklı kültürleri tanımak hoşuma gider' ve 'Farklı kültürlerin gelenek ve göreneklerini merak ederim' ve benzeri maddeler içerdiği için 'Kültüre Açıklık' olarak adlandırılmıştır. Deardoff (2006) kültüre açıklık kavramını, kültürlerarası öğrenmeye isteklilik olarak açıklarken, Davis ve Cho (2005) kültüre açıklık özelliğine sahip bireylerin farklı kültürlere daha kısa sürede uyum sağladıkları ve öğrenmeye açık olduklarını ifade etmiştir. Ölçeğin ikinci faktörü ise 'Farklı kültürden insanların varlığından rahatsız olurum', 'Farklı kültürden insanların kültüre özgü davranışlarından rahatsız olurum' ve 'Farklı kültürden insanların görüşlerini kabul etmem' gibi ifadeler içerdiği için 'Saygı' olarak adlandırılmıştır.

AFA sonucunda ortaya çıkan yapı, 445 kişilik farklı bir çalışma grubuna uygulanarak elde edilen veriler üzerinde ölçeğin model uyumunu DFA ile test edilmiş ve ölçeğin örtük yapı ile uyumlu ölçüm yaptığı tespit edilmiştir.

Ölçeğin iç tutarlılık anlamında güvenilirlik düzeyini tespit etmek için yapılan Cronbach alfa hesaplamasında 'Kültüre Açıklık' alt boyutu için .78, 'Saygı' alt boyutu için .75, ölçeğin tamamı için .77 değeri elde edilmiştir. Kararlılık anlamında ölçeğin güvenilirliğini tespit etmek için 73 kişilik farklı bir çalışma grubunda 28 gün ara ile yapılan iki uygulama sonucunda 'Kültüre Açıklık' alt boyutu için .90, 'Saygı' alt boyutu için .87, ölçeğin tamamı için .84 değeri elde edilmiştir. Bu değerler sosyal bilimlerde geliştirilen ölçeklerde aranan kabul değerinin üzerinde olduğundan ölçeğin güvenilir ölçüm yaptığı söylenebilir (Büyüköztürk, 2010; Tezbaşaran, 1996).

Ölçek geliştirme sürecinde AFA uygulaması için ayrı, DFA uygulaması için ayrı, test tekrar test güvenilirliği için ayrı olmak üzere toplam 1094 kişilik bir çalışma grubu ile çalışılmış olması, alanyazında ergenler için bu alanda geliştirilmiş bir ölçeğe aracına rastlanılmamış olması, ölçek alt boyutlarında alanyazında belirtilen yeter sayıda maddeden oluşması ve ölçeğin AFA, DFA ve güvenilirlik değerlerinin sosyal bilimlerde ölçek geliştirmede aranan değerleri karşılıyor olması bu araştırmanın güçlü yönlerindedir. Ayrıca Tezbaşaran (2008) tutum ölçeklerinde hem olumlu hem olumsuz puanlamaya sahip maddelerin bir arada olmasının ölçeğin güvenilirliğine olumlu yönde katkıda bulunacağını ifade etmekte olup bu çalışmada hem olumlu hem olumsuz puanlanan maddelerin olması araştırmanın başka bir güçlü yönünü oluşturmaktadır. Alanyazın incelendiğinde Türkiye'de yetişkinlerin kültürlerarası

duyarlılığını ölçmek amacıyla birçok ölçek geliştirildiği görülmektedir (Bahar Özvarış vd., 2022; Bulduk vd.,2010; Üstün, 2011; Yıldırım & Çağlayan, 2022). Ancak alanyazında bu amaçla ergenlere yönelik Türkiye’de geliştirilmiş veya uyarlanmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle bu araştırmada geliştirilen ölçeğe benzer içeriğe sahip bir ölçeğe ulaşılamadığı için ölçeğin ölçüt geçerliği incelenememiş olması, ölçeğin sadece ortaokul düzeyindeki ergen öğrenciler üzerinde geliştirilmiş olması bu araştırmanın sınırlılıkları arasında yer almaktadır. Başka bir araştırma ile EİKDÖ’nün lise öğrencileri üzerinde uyarlama çalışmaları yapılabilir. Kültür çeşitliliğinin bulunduğu bölgelerde görev yapan psikolojik danışman, sosyal çalışmacı ve eğitimciler, EİKDÖ’yü uygulayarak ergenlerin kültürlerarası duyarlılık düzeylerini tespit ederek çeşitli uyum ve müdahale stratejileri geliştirebilirler.

Araştırma Etik Kurul İzin Bilgileri ve Çıkar Çatışması Beyanı

Gaziantep Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulunun 06.06.2023 tarih ve 7 nolu toplantısında alınan kararla bu araştırmanın etik uygunluğu tespit edilmiştir.

Kaynakça

- Aliyev, R. (2011). *Farklı kültürlerden gelen yükseköğretim öğrencilerinin eğitim ortamlarındaki ilk etkileşim algılarının ve kültürlenme düzeylerinin incelenmesi*. (Tez No. 141287). [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Bahar Özvarış, Ş., Güçüz Doğan, B., Konşuk Ünlü, H., Şanver, T. M., Susuz, Ç. & Sullivan, R. (2022). Adaptation of intercultural sensitivity scale for Turkish medical students. *International Journal of Intercultural Relations*, 88, 163-176. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-225741/v1>
- Bennett, J. M., & Bennett, M. J. (2001). *Developing intercultural sensitivity: An integrative approach to global and domestic diversity*. The Diversity Symposium, Diversity Collegium, Bentley College, Waltham, Mass., 1-44. <http://www.diversitycollegium.org/pdf2001/2001Bennettspaper.pdf>
- Bennett, M. J. (1991). Developing intercultural sensitivity. *Training and Culture Newsletter*, 3(5), 4-16.
- Bennett, M. J. (1993). Towards ethnorelativism: A developmental model of intercultural sensitivity. R. M. Paige (Ed.), *Education for the intercultural experience* (pp. 21–72). Yarmouth, Maine: Intercultural Press.
- Bennett, M.J. (1979). Overcoming the golden rule: Sympathy and empathy. D. Nimmo (Ed.), *Communication Yearbook 3*, Beverly Hills, CA: SAGE.
- Bennett, M.J. (1986). A developmental approach to training for intercultural sensitivity. *International Journal of Intercultural Relations*, 10, 179-196. [https://doi.org/10.1016/0147-1767\(86\)90005-2](https://doi.org/10.1016/0147-1767(86)90005-2)
- Bhawuk, D. P. & Brislin, R. (1992). The measurement of intercultural sensitivity using the concepts of individualism and collectivism. *International Journal of Intercultural Relations*, 16(4), 413-436. [https://doi.org/10.1016/0147-1767\(92\)90031-O](https://doi.org/10.1016/0147-1767(92)90031-O)

- Braskamp, L. A., Braskamp, D. C., Merrill, K. C. & Engberg, M. E. (2012). *Global perspective inventory (GPI): Its purpose construction, potential uses and psychometric characteristics*. Global Perspective Institute, Inc., Chicago, IL.
- Bulduk, S., Tosun, H. ve Ardiç, E. (2010). Türkçe kültürler arası duyarlılık ölçeğinin hemşirelik öğrencilerinde ölçümsel özellikleri. *Türkiye Klinikleri J Med Ethics* 19(1), 25-31.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 32, 470-483.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Byrne, B. M. (2010). *Structural equation modeling with AMOS: Basic concepts, applications, and programming*, Routledge.
- Can, A. (2017). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. (10. Baskı) Pegem Akademi.
- Chen G.M. & Starosta W. (2000). The development and validation of the Intercultural Sensitivity Scale. *Human Communication*; 3(1): 2-14.
- Chen, G. M. (1997). *A review of the concept of cultural sensitivity*. [Conference presentation]. Convention of the Pacific and Asian Communication Association, Honolulu, HI.
- Çoklu, Ö., Şekercioglu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik*. (5. Baskı). Pegem Akademi.
- Davis, N. & Cho, M.O. (2005). Intercultural competence for future leaders of educational technology and its evaluation. *Interactive Educational Multimedia*, 10, 1-22.
- Deardorff, D. K. (2004). *The identification and assessment of intercultural competence as a student outcome of international education at institutions of higher education in the United States*. [Unpublished dissertation, North Carolina State University, Raleigh].
- Deardorff, D. K. (2006). Identification and assessment of intercultural competence as a student outcome of internationalization. *Journal of Studies in International Education*, 10(3), 241-266.
- Deardorff, D. K. (2009). *The SAGE handbook of intercultural competence*. Thousand Oaks: SAGE.
- Demircioğlu, G. (2007). Geçerlik ve güvenilirlik, E. Karip (Ed.). *Ölçme ve değerlendirme*. (7. baskı, s. 52-78) içinde. Pegem Yayıncılık.
- Fantini, A. E. (2000). *A central concern: Developing intercultural competence*. SIT Occasional Papers Series Addressing Intercultural Education, Training & Service, Vermont, USA.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*, CA: SAGE.
- Foronda, C. L. (2008). A concept analysis of cultural sensitivity. *Journal of Transcultural Nursing*, 19(3), 207-212.
- Garcia, M. H. (1995). An anthropological approach to multicultural diversity training. *The Journal of Applied Behavioral Science*, 31(4), 490-504.
- Hammer M. R., Bennett M. J. & Wiseman R. (2003). Measuring intercultural sensitivity: The intercultural development inventory. *International Journal of Intercultural Relations*, 27(4), 421-443.
- Kan, A. (2006). Ölçme araçlarında bulunması gereken nitelikler. H. Atılğan (Ed.), *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. (4. baskı, s. 43-102) içinde. Anı Yayıncılık.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford Press.

- Leech, N. L., Barrett, K. C. and Morgan, G. A. (2005). *SPSS for intermediate statistics: Use and implementation*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Merrill, K. C., Braskamp, D. C., & Braskamp, L. A. (2012). Assessing Individuals' Global Perspective. *Journal of College Student Development*, 53(2), 356–360. doi:10.1353/csd.2012.0034.
- Meydan, C. H. ve Şeşen, H. (2011). *Yapısal eşitlik modellemesi AMOS uygulamaları*.(1. baskı) Detay Yayıncılık.
- Meydanlıoğlu A, Arıkan F. ve Gözüm S. (2015). Cultural sensitivity levels of university students receiving education in health disciplines. *Adv Health Sci Educ Theory Pract*. 20(5).
- Pallant, J. (2016). *SPSS kullanma kılavuzu: SPSS ile adım adım veri analizi*. S. Balcı ve B. Ahi (Çev.) (6. Basım). Anı Yayıncılık.
- Pusch, M. (2004). Intercultural training in historical perspective. In D. Landis, J. Bennett and M. Bennett (Eds.), *Handbook of intercultural training* (pp. 13-36). Thousand Oaks: SAGE.
- T.C. İçişler Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. (2023). *Geçici koruma istatistikleri 01/06/2023*. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2015). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı*. M. Baloğlu, (Çev.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tarchi, C., Surian, A. ve Daiute, C. (2019). Assessing study abroad students' intercultural sensitivity with narratives. *European Journal of Psychology of Education*, 34(4), 873-894
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. (1. Baskı) Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tezbaşaran, A. A. (2008). *Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu*. 3. Sürüm, E-Kitap.
- Ullman, J. B. (2015). Yapısal eşitlik modellemesi. B. G.Tabachnick ve L. S. Fidell (Ed.), *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı*.(6. baskı, s. 681-785) içinde. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Üstün, E. (2011). *Öğretmen adaylarının kültürlerarası duyarlılık ve etnikmerkezcilik düzeylerini etkileyen etmenler*. (Tez No. 279131). [Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Valesco, J.C., (2023). Desigualdad, migraciones y fronteras, Antonio C., Agustina V., Victoria D. & Alberto C., (eds.). *El desconfinamiento del pensamiento: Los debates del laboratorio filosófico sobre la pandemia y el antropoceno 2020-2022*. Red española de Filosofía-Laboratorio Filosófico sobre la Pandemia y el Antropoceno: 133-138.
- Yıldırım, K. ve Çağlayan, S. (2022). Kültürlerarası duyarlılık ölçeğinin Türkçe uyarlaması: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Sosyolojik Bağlam Dergisi*, 3(2), 157-172. doi:10.52108/2757-5942.3.2.4
- Zhang, Y. & Han, E. J. (2019). Comparative study of intercultural sensitivity of college students in two distinctive institutions in the US. *Journal of Intercultural Communication Research*, 48(5), 477-493.
- Zhu, H. (2011). From intercultural awareness to intercultural empathy. *English Language Teaching*, 4 (1), 116-119. Doi: 10.5539/elt.v4n1p116

Extended Abstract

Intercultural sensitivity is a broad concept that provides both adaptation to different cultures and individual and social harmony within the same society, and also facilitating living together in today's world where cultural diversity is increasing (Pusch, 2004). When the literature is analyzed, it is seen that intercultural sensitivity is a skill which can be developed and whose affective and cognitive aspects predominate, and includes comprehending the differences between cultures and respecting these differences. When considered from this point of view, it is very important to determine children and adolescents' intercultural sensitivity levels at an early stage and to make appropriate interventions. However, for this, it is necessary to measure the level of intercultural sensitivity at an early age.

As of 19/04/2023, 3.366.185 individuals with temporary protection, 1.622.522 of whom are in the 0-18 age range, reside in Turkey (T.R. Ministry of Interior, Directorate of Migration Management, 2023) and considering that children and adolescents in this group study in the same educational institutions with Turkish students, a measurement tool which measures the level of intercultural sensitivity of adolescents has become a necessity. When the literature is analyzed, it is seen that the measurement tools developed or adapted to measure intercultural sensitivity in Turkey are for the adult group, and there is no means that measures the level of intercultural sensitivity of adolescents. With reference to the views of the theorists who emphasize the developmental dimension of intercultural sensitivity, the aim of this research is to develop an intercultural sensitivity scale that can be used to determine the intercultural sensitivity levels of adolescents who are in touch with different cultures at an early age.

This research is a study to develop a scale. While creating the scale item pool, issues such as how the concept of culture is handled in primary and secondary school textbooks, measurement tools developed for this purpose, literature and student group discussions were used. Necessary corrections were made after the items that emerged in this way were reviewed by 4 field expert academicians and 3 field worker psychological counselors. Before the 40-item form in 5-point Likert scale was applied to the students, the items were put in the final form according to the students' opinions by making a pilot scheme in a group of 10 students with different cultural characteristics.

The study group of this research consists of secondary school students. In accordance with the purposeful sampling method, the study group was determined among secondary schools students who are in temporary protection status and living in the regions of Şahinbey district of Gaziantep province, where families with different socioeconomic income levels and different cultures reside. For this purpose, two of each classes were determined at the 5th, 6th, 7th and 8th grade levels in 4 different secondary schools which are determined by random cluster sampling method and exploratory factor analysis was performed with the data obtained from 675

students studying in these classes. With the same method, confirmatory factor analysis was conducted with the data obtained from 445 students studying in different classes at each grade level of the same schools. A study group that consists of 73 students who were studying at the same schools and had not been applied the scale was determined in order to calculate the test-retest reliability of this scale.

In consequence of exploratory factor analysis and expert opinion, 26 items were removed from the first 40-item scale form. It is ascertained that the structure that consists of the remaining items explains the %41.53 of the total variance. As a result of EFA, it was determined that the measurement tool of 14 items consisted of two sub-dimensions: 'Openness to Culture' consisting of 9 items and 'Respect' consisting of 5 items. As a result of the Confirmatory Factor Analysis (CFA) performed on the data obtained from the second application on a different study group of 445 people, the goodness of fit values of the scale were found to be $\chi^2/sd = 2.17$; RMSEA = .05; GFI = .95; CFI = .96; NFI = .95; IFI = .96; SRMR = .04 was found to be a perfect fit, and AGFI = .93 was found to be at a good fit level. In the Cronbach alpha calculation made to determine the reliability level of the scale in terms of internal consistency, a value of .78 for the 'Openness to Culture' sub-dimension, .75 for the 'Respect' sub-dimension, and .77 for the whole scale was obtained. In order to determine the reliability of the scale in terms of stability, a value of .90 for the 'Openness to Culture' sub-dimension, .87 for the 'Respect' sub-dimension, and .84 for the whole scale was obtained 28 days apart as a result of two applications in a different study group of 73 people.

As a result, it shows that the ICSS is a valid and reliable tool in determining the level of intercultural sensitivity of secondary school adolescents. The strengths of this research are the fact that in the scale development process, a study group of 1094 people was studied separately both for the EFA application, and for the CFA application, and also for the test-retest reliability, that there was no measurement tool developed in this field for adolescents in the literature, that there were sufficient items in sub-dimensions of scale specified in the literature, and that the scale's EFA, CFA and reliability values meet the values sought in scale development in social sciences. On the other hand, the fact that the criterion validity of the scale could not be examined because a scale could not be reached with similar content to the scale developed in this study, and that the scale was developed only on secondary school adolescent students are among the limitedness of this research. Adaptation studies of ICSS can be done on high school students with another research. Psychological counselors, social workers and educators working in regions with cultural diversity can develop various adaptation and intervention strategies by determining the intercultural sensitivity levels of adolescents after applying the ICSS.

EİKDÖ						
Sevgili öğrenciler, aşağıdaki maddeleri dikkatlice okuduktan sonra sizi en iyi ifade eden seçeneğe (X) işareti koyunuz. Cevabınız ' Kesinlikle Katılmıyorum ' ise 1'i, ' Katılmıyorum ' ise 2'yi, ' Kısmen Katılıyorum ' ise 3'ü, ' Katılıyorum ' ise 4'ü, ' Kesinlikle Katılıyorum ' ise 5'i işaretleyiniz. Verdiğiniz cevaplar gizli kalacaktır. Hiçbir sorunun 'doğru' veya 'yanlış' cevabı yoktur. Samimi cevaplarınız için teşekkür ederim.						
<i>Not: Bu ölçekte geçen kültür kavramı bir toplumun tarih boyunca oluşturduğu, yeni nesillere eğitim yolu ile aktardığı ve bir toplumu diğer toplumlardan ayıran dil, yaşam biçimi, giyim tarzı, gelenek ve göreneklerinin oluşturduğu ortak değerleri ifade etmektedir.</i>						
Ölçek Maddeleri		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Farklı kültürden insanlarla konuşmaktan mutlu olurum.	1	2	3	4	5
2	Arkadaş ortamında farklı kültürden insanların olmasından rahatsız olurum.	1	2	3	4	5
3	Farklı kültürden insanlarla iletişime geçerken onların kültürel özelliklerini öğrenmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
4	Farklı kültürden insanların kültüre özgü davranışlarından rahatsız olurum.	1	2	3	4	5
5	Farklı kültüre sahip insanlarla zaman geçirmekten hoşlanırım.	1	2	3	4	5
6	Farklı kültürden insanların görüşlerini kabul etmem.	1	2	3	4	5
7	Farklı kültürlerin gelenek ve göreneklerini merak ederim.	1	2	3	4	5
8	Farklı kültürden insanların düşüncelerini önemsemem.	1	2	3	4	5
9	Farklı kültürden insanların varlığından rahatsız olurum.	1	2	3	4	5
10	Farklı kültüre özgü çocuk oyunlarını öğrenmek isterim.	1	2	3	4	5
11	Farklı kültürdeki insanların hayat hikâyelerini dinlemek hoşuma gider.	1	2	3	4	5
12	Farklı kültürleri tanımak hoşuma gider.	1	2	3	4	5
13	Toplumda farklı kültürlere sahip insanların olmasından memnunum.	1	2	3	4	5
14	İnsanların kültürlerinin farklı olması arkadaş olmalarına engel değildir.	1	2	3	4	5